

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19.10.2016, sp. zn. 31 Cdo 1570/2015, ECLI:CZ:NS:2016:31.CDO.1570.2015.2

Číslo: 15/2018

Právní věta:

Písemná forma reklamace dle čl. 32 odst. 2 Úmluvy CMR je dodržena i v případě, kdy je reklamace učiněna prostřednictvím e-mailu bez zaručeného elektronického podpisu.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 19.10.2016

Spisová značka: 31 Cdo 1570/2015

Číslo rozhodnutí: 15

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Forma právních jednání (o. z.) [Právní jednání (o. z.)], Odpovědnost za vady, Smlouva mezinárodní

Předpisy: čl. 32 odst. 2 předpisu č. 11/1975Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud k dovolání žalobce zrušil rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 27. 11. 2014, sp. zn. 22 Co 1958/2014, a rozsudek Okresního soudu v Českých Budějovicích ze dne 29. 7. 2014, sp. zn. 10 C 440/2013, a věc vrátil Okresnímu soudu v Českých Budějovicích k dalšímu řízení.

I. Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Českých Budějovicích rozsudkem ze dne 29. 7. 2014, č. j. 10 C 440/2013-16, zamítl žalobu o zaplacení částky 3 150 eur s příslušenstvím (bod I. výroku) a rozhodl o náhradě nákladů řízení mezi účastníky (bod II. výroku).

2. K odvolání žalobce Krajský soud v Českých Budějovicích jako soud odvolací rozsudkem v záhlaví uvedeným rozsudek soudu prvního stupně potvrdil (první bod výroku) a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (druhý bod výroku).

3. Odvolací soud vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně. Žalobce u žalované uplatnil dne 27. 9. 2012 reklamaci z přepravní smlouvy pro nikoli včasné dodání zboží do Itálie. Reklamaci učinil prostřednictvím e-mailu, což byla běžná forma komunikace mezi stranami. Žalobce se tak domáhal po žalované náhrady škody z porušení přepravní smlouvy. Žalovaná namítla promlčení nároku z

reklamace, neboť dle jejího názoru nebyl ze strany žalobce dodržen požadavek písemné formy reklamace ve smyslu čl. 32 odst. 2 Úmluvy o přepravní smlouvě v mezinárodní silniční nákladní dopravě, publikované jako vyhlášky ministra zahraničních věcí ze dne 27. 11. 1974 pod č. 11/1975 Sb. (dále jen Úmluva CMR).

4. Odvolací soud se ztotožnil s právním posouzením soudu prvního stupně o tom, že požadavky na obsah písemné formy reklamace dle Úmluvy CMR je nutné posoudit podle práva České republiky, neboť Úmluva CMR podmínky dodržení písemné formy neřeší. Jestliže žalobce reklamoval nedodané zboží u žalované e-mailem bez elektronického podpisu, nebyl splněn požadavek písemné formy právního úkonu, který vyžaduje § 40 odst. 4 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen „obč. zák.“), ve spojení s § 2 písm. a) a b) zák. č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu. Nelze proto dospět k závěru, že žalobce podle čl. 32 odst. 2 Úmluvy CMR u žalované písemně reklamoval, a že by tudíž došlo ke stavení promlčecí doby. Na tomto základě odvolací soud uzavřel, že námitka promlčení vznesená žalovanou je důvodná, neboť předmětná zásilka byla vydána dne 30. 5. 2012, a k uplynutí promlčecí doby proto došlo 30. 5. 2013.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

5. Rozsudek odvolacího soudu napadl žalobce (dále též „dovatel“) dovoláním, jehož přípustnost dovozuje z § 237 o. s. ř., neboť napadené rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení otázky hmotného práva, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena. Dovolací důvod nesprávného právního posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.) spatřuje dovatel v závěru odvolacího soudu, že otázku splnění písemné formy dle Úmluvy CMR je třeba posoudit dle českého právního řádu. Dle dovolatele nelze při výkladu Úmluvy CMR aplikovat národní právo v užším smyslu, ale je třeba činit autonomní výklad. Ohledně samotného autonomního výkladu k charakteru písemné reklamace odkazuje dovatel na rozhodnutí Nejvyššího soudu Spolkové republiky Německo (BGH) ze dne 20. 9. 2012, sp. zn. I ZP 75/11, z kterého dovozuje, že i „prostý“ e-mail, o němž nejsou pochybnosti, kdo ho odeslal, ač neobsahuje elektronický podpis, lze považovat za písemnou reklamaci ve smyslu čl. 32 odst. 2 Úmluvy CMR. Dovatel odvolacímu soudu také vytýká nedostatečné a nepřesvědčivé zdůvodnění rozhodnutí. Vzhledem k tomu navrhuje, aby byl rozsudek odvolacího soudu – stejně jako soudu prvního stupně – zrušen a věc byla vrácena k dalšímu řízení.

6. Žalovaná se dle obsahu spisu k dovolání nevyjádřila.

III.

Přípustnost dovolání

7. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno řádně a včas, osobou k tomu oprávněnou a řádně zastoupenou podle § 241 odst. 1 o. s. ř., se zabýval přípustností dovolání.

8. Podle ustanovení § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

9. Podle § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

IV. Důvodnost dovolání

10. Tříčlenný senát soudního oddělení č. 23, který měl podle rozvrhu práce Nejvyššího soudu dovolání projednat a rozhodnout o něm, dospěl při posouzení otázky, zda je písemná forma podle Úmluvy CMR dodržena zasláním e-mailu bez zaručeného elektronického podpisu, k závěru odlišnému, než ze kterého vychází usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 11. 2015, sp. zn. [32 Cdo 2222/2015](#). Z toho důvodu senát soudního oddělení č. 23 rozhodl o postoupení věci (podle § 20 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů) velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu (dále jen „velký senát“). Velký senát pak věc projednal a rozhodl o ní v souladu s ustanoveními § 19 a § 20 odst. 1 uvedeného zákona.

11. Dovolání je přípustné, neboť napadené rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení otázky naplnění písemné formy dle Úmluvy CMR, která má být dovolacím soudem posouzena jinak. Dovolání je i důvodné.

12. Dle čl. 32 Úmluvy CMR se nároky z přeprav, na něž se vztahuje tato Úmluva, promlčují za jeden rok. V případě úmyslu nebo takového zavinění, které se podle práva soudu, u něhož se právní věc projednává, považuje za rovnocenné úmyslu, je promlčecí doba tříletá (odst. 1). Písemná reklamační stížnost staví běh promlčecí doby až do dne, kdy dopravce reklamaci písemně odmítne a vrátí k ní připojené doklady. Je-li reklamační stížnost zčásti uznána, běží promlčecí doba toliko u té části reklamační stížnosti, která zůstala sporná. Důkaz o přijetí reklamační stížnosti nebo o odpovědi na ni a o vrácení dokladů přísluší té straně, která se na tyto skutečnosti odvolává. Pozdější reklamační stížnosti v téže věci běh promlčecí doby nestaví (odst. 2). S výjimkou ustanovení odstavce 2 řídí se stavení běhu promlčecí doby právem platným u soudu, u něhož se právní věc projednává. Totéž platí i pro přerušování promlčení (odst. 3). Promlčené nároky se nemohou již uplatňovat ani vzájemnou žalobou, ani námitkami (odst. 4).

13. Odvolací soud svůj závěr o nedostatku písemné formy reklamační stížnosti podle shora citovaného čl. 32 odst. 2 Úmluvy CMR, která byla uplatněna e-mailem bez elektronického podpisu dle zák. č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu, odůvodnil s tím, že věc je třeba posoudit dle vnitrostátního předpisu pro písemnou formu, konkrétně § 40 odst. 4 obč. zák. Tento výklad Úmluvy CMR učiněný odvolacím soudem však není správný.

14. Úmluva CMR v čl. 32 odst. 2 stanoví pro uplatnění reklamační stížnosti (a obdobně též např. čl. 30 odst. 3 pro uplatnění nároku na náhradu za překročení dodací lhůty) požadavek písemné formy, aniž by však Úmluva CMR obsahovala ustanovení, které blíže určuje, za jakých podmínek je písemná forma dodržena.

15. Pro interpretaci požadavku písemné formy však nelze bez dalšího použít vnitrostátní právo, tak jak učinil odvolací soud. To lze pouze pro řešení takových otázek, na které Úmluva CMR nedopadá nebo pro které Úmluva CMR na vnitrostátní právo přímo odkazuje (srov. např. znění čl. 32 odst. 3 Úmluvy CMR). Jde tak o jinou situaci, než předvídá např. § 756 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník. Úmluva CMR je unifikační úmluvou, jejímž účelem je sjednotit úpravu podmínek přepravní smlouvy v mezinárodní silniční nákladní dopravě (srov. znění preambule Úmluvy CMR). Z povahy věci proto i výklad Úmluvy by měl být postaven na stejném základě ve všech smluvních státech, bez ohledu na to, ve kterém státě je nárok uplatňován. Pojmy Úmluvy je tak třeba interpretovat nezávisle na jejich významu v právu vnitrostátním (neodkazuje-li na ně úmluva přímo). Dosažení obdobného účinku Úmluvy CMR ve všech signatářských státech vyžaduje autonomní výklad, který je činěn též s přihlédnutím k účelu, cílům a systematickému uspořádání Úmluvy.

16. Výše uvedený závěr je třeba aplikovat s ohledem na faktickou povahu Úmluvy CMR, která sama o

sobě není všeobsažná a zároveň zde neexistuje mezinárodní soudní těleso, které by bylo schopné utvářet skutečně autonomní výklad smlouvy. Při výkladu je tak třeba přihlídnout i k zahraničním soudním rozhodnutím; potud lze mluvit o autonomním výkladu. Autonomní interpretace v případě Úmluvy CMR představuje proto takový výklad, který respektuje co nejlepší sledování účelu a cíle Úmluvy a je v souladu s určitou obecnou rozhodovací praxí napříč signatářskými státy.

17. Je tak třeba hodnotit i žalobcem odkazovaný rozsudek Nejvyššího soudu Spolkové republiky Německo z 20. 9. 2012, sp. zn. I ZP 75/11, který podle odvolacího soudu pro posouzení daného případu nemůže být podstatný. Dovolací soud má naopak za to, že ačkoliv rozhodnutí soudů jiných signatářských států, které interpretují Úmluvu CMR, nejsou závazná pro posouzení věci tuzemským soudem, je třeba je považovat za pomocné výkladové prameny, jejichž autorita vychází z jejich přesvědčivosti (k významu zahraničních rozhodnutí pro výklad CMR srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2014, sp. zn. [23 Cdo 2702/2012](#), uveřejněný pod č. 59/2015 Sb. rozh. obč.).

18. V takto ustaveném rámci je třeba posuzovat např. rozsudek Nejvyššího soudního dvora Rakouské republiky ze dne 26. 4. 1996, sp. zn. 6Ob512/96, který se výkladu písemné formy sice nevyjadřuje ve spojení s článkem 32 odst. 2 Úmluvy CMR, nýbrž ve spojení s pojmem „písemná výhrada“, obsaženým v článku 30 Úmluvy CMR. Samotný rozsudek nicméně explicitně poukazuje na srovnatelnost těchto dvou pojmů. Pojem „písemné výhrady“ lze dle tohoto rozhodnutí jednoduchou logickou interpretací vyložit jako jakékoliv písemné sdělení, které může být učiněno jak telefaxem, tak telegramem, nezávisle na tom, zda se na něm nachází podpis. Požadavek podpisu není Úmluvou CMR upraven. K výsledku, který by přesahoval tuto interpretaci, se lze v důsledku nyní přesně neurčitelné vůle tvůrců Úmluvy dobrat pouze skrze zkoumání obecných cílů mezinárodní úmluvy. Na obecné úrovni sice lze předpokládat, že požadavek písemné formy slouží jednak k tomu, aby se smluvní strany v projevu vůle „neunáhly“, jednak pro účely dokazování. To platí také pro Úmluvu CMR. Prvně zmiňovaný účel je zde ovšem irelevantní. K účelu dokazování pak soud uvádí, že ten je splněn při jakékoliv písemné formě. Ve srovnání s ústně učiněným sdělením je pro účely dokazování vhodnější dokonce i taková písemná forma, která neobsahuje podpis. Soud dále také uznává, že požadavek připojení podpisu jistě slouží i k předcházení falšování dokumentů. V případech typů dokumentů, kde úmluva vyžaduje písemnou formu, je ovšem zájem třetích osob na zfalšování nepravděpodobný. Této zajišťovací funkci podpisu by se tak neměl připisovat přílišný význam. Nejvyšší soudní dvůr Rakouské republiky tak dospěl k závěru, že v případě aplikace ustanovení Úmluvy CMR nelze požadavek písemnosti (Schriftlichkeit) vykládat ve smyslu nutné přítomnosti podpisu (Unterschriftlichkeit), požadavkům na formu tak vyhovuje i telefax.

19. Význam výše uvedeného rozsudku nespočívá pouze v tom, že jednoznačně konstatoval vhodnost telefaxu jakožto způsobu písemného sdělení pro účely Úmluvy CMR, nýbrž ve snaze o nalezení autonomní interpretace pojmu písemné formy, která nejlépe sleduje cíle a účel úmluvy a nelpí formalistickým způsobem na ustanoveních vnitrostátního práva.

20. Obdobně i Nizozemská rozhodovací praxe vychází z autonomního výkladu Úmluvy CMR a z chápání písemné formy v širším smyslu. Pod pojem písemné formy je tak třeba podřadit formy komunikace písmem včetně faxu, e-mailu apod. V tomto ohledu je možné vycházet zejména z rozsudku nizozemského nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2012 ve věci 10/04572.

21. Poukázat lze též na rozsudek Městského soudu v Budapešti ze dne 12. 5. 2011, sp. zn. 8.G.40.831/2009/37. Dle názoru soudu reklamace zasláná formou e-mailu vyhovuje požadavku písemné formy obsažené v čl. 32 Úmluvy CMR. Sdělení v elektronické formě nevylučuje ani samotná Úmluva CMR, ani jiné ustanovení. V případě chybějící právní úpravy lze obecně sdělení učinit jak písemně, tak ústně. Písemně učiněné sdělení pak lze zaslat jak poštou, tak faxem nebo prostřednictvím e-mailu. Chybí zde ale úprava, která by způsob zaslání reklamace omezovala či určila. Soud se neztotožnil s názorem, že reklamaci zaslánou e-mailem bez elektronického podpisu

nelze považovat za reklamaci písemnou na rozdíl od e-mailu opatřeného elektronickým podpisem. Role elektronického podpisu spočívá toliko v tom, že dokument s elektronickým podpisem se považuje za soukromou listinu s plnou důkazní silou (konkrétně dle § 196 odst. 1 maďarského občanského soudního řádu). Úmluva CMR stanovuje pouze nutnost písemné formy, další formální požadavky na reklamaci ale neklade. Přítomnost elektronického podpisu je tak irelevantní.

22. Výklad německého Spolkového soudního dvora k výkladu písemné formy pro účely Úmluvy CMR lze nejlépe uvést na (dovolatel v řízení již předkládaném) rozsudku ze dne 20. 9. 2012, sp. zn. I ZR 75/11. Soud zde jednoznačně stanovuje, že čl. 32 odst. 2 větu první Úmluvy CMR je nutno vykládat autonomně a k jeho naplnění postačuje jakákoliv čitelná forma a s ní i telefax, e-mail nebo telegram. Pro uvedený závěr hovoří rozsáhlá německá odborná literatura, dle které nelze požadavek písemné formy reklamace z důvodu nutnosti jejího autonomního výkladu chápat jako odkaz na § 126 německého občanského zákoníku (BGB). Slovo „písemná“ (written, écrite) neznamená písemnou formu ve smyslu ustanovení německého občanského zákoníku, neboť Úmluva CMR v této náležitosti neodkazuje na vnitrostátní právo. Postačuje proto každá hmatatelná forma (viz. KOLLER, Ingo. Transportrecht 7. vyd., München, C.H.Beck: 1989, čl. 32 CMR Rn. 11.) Za dostatečnou písemnou formu se tak považuje jinými slovy jakýkoliv substrát s abecedními znaky, z něhož lze usoudit existenci žádosti o uplatnění nároků. Požadavek písemnosti je zachován i při použití takových forem telekomunikace, jako je telegram, teletext nebo telefax. V důsledku toho není – oproti § 126 odst. 1 BGB – vyžadován podpis k zachování formy, neboť kvůli nutnosti autonomního výkladu nepřichází odkaz na § 126 BGB v úvahu. Reklamace musí dojít v písemné podobě, z tohoto důvodu dostačuje formálním požadavkům písemnosti telegram až v okamžiku jeho hmotného vyhotovení, nikoliv už v okamžiku jeho telefonického oznámení. Také reklamace prostřednictvím e-mailu je dostačující (THUME, Karl-Heinz. Kommentar zur CMR : Übereinkommen über den Beförderungsvertrag im internationalen Straßengüterverkehr. 2. vyd., Recht und Wirtschaft: Frankfurt am Main, 2007. Ddst. 64.). Dle názoru Karstena Schmidta není u reklamace nutný originální podpis, jelikož u reklamace jde pouze o to, aby ji adresát obdržel písemně, což mu umožní její přezkum bez nebezpečí jakýchkoliv nedorozumění, k nimž často dochází při telefonních hovorech (SCHMIDT, Karsten. Münchener Kommentar zum Handelsgesetzbuch, Band 7, Transportrecht, Viertes Buch, Handelsgeschäfte. C. H. Beck: München, 2014. Rn. 35).

23. Obdobně se vyjadřuje např. i P. SEDLÁČEK, když dovozuje, že v úvahu tedy přicházejí všechny moderní komunikační způsoby, tedy telegram, telefax, přičemž není nezbytné, aby byla reklamace podepsána, bude-li z ní zřejmé, kdo reklamaci podává a čeho se v reklamaci dovolává. Dopravci totiž musí být z poskytnutých údajů zřejmé, že reklamace je adresována skutečně jemu, pokud přepravu skutečně provedl a pokud si může být vědom opodstatněnosti uplatňovaných nároků (SEDLÁČEK, Pavel. Úmluva CMR: komentář. 1. vyd., VOX: Praha, 2009 s. 544.).

24. Je tak zřejmé, že přístupy ve zmíněných signatářských státech aplikujících autonomně Úmluvu CMR směřují k výkladu požadavku písemné formy nikoli restriktivně. V tomto směru dochází k uznávání relevantní písemné formy i u komunikačních prostředků, jako je fax nebo e-mail.

25. V projednávané věci požadavek písemnosti dle Úmluvy CMR nemůže být poměřován podmínkami vyplývajícími z národní právní úpravy, tedy § 40 odst. 4 obč. zák. ve spojení s § 2 písm. a) a b) zák. č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu, jak tak učinil odvolací soud.

26. V rámci autonomní interpretace Úmluvy CMR je tedy na místě přijmout závěr, dle kterého je písemná forma reklamace dle čl. 32 odst. 2 Úmluvy CMR dodržena i v případě, kdy je reklamace učiněna prostřednictvím e-mailu bez zaručeného elektronického podpisu, tak jak tomu bylo v projednávané věci. Nutno však zdůraznit, že i v tomto případě platí, že důkaz o přijetí reklamace nebo o odpovědi na ni a o vrácení dokladů přísluší tomu účastníku řízení, který z existence těchto skutečností vyvozuje pro sebe příznivé právní důsledky; jde o toho účastníka, který existenci těchto

skutečností také tvrdí (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 1997, sp. zn. 2 Cdon 257/97, publikovaný v Právních rozhledech č. 7/1998). Za situace, kdy odvolací soud své rozhodnutí odůvodnil s tím, že shledal důvodnou námitku promlčení, neboť nedospěl k závěru, že žalobce podle čl. 32 odst. 2 Úmluvy CMR u žalované písemně reklamoval, a že by se tudíž běh promlčecí doby stavěl, spočívá toto rozhodnutí odvolacího soudu na nesprávném právním posouzení věci.

27. Nejvyšší soud s ohledem na výše uvedené shledal, že rozhodnutí odvolacího soudu není správné a dovolání je důvodné. Z toho důvodu napadený rozsudek odvolacího soudu podle § 243e odst. 1 o. s. ř. bez jednání (§ 243a odst. 1 o. s. ř.) zrušil. Protože důvody, pro něž bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí i na rozhodnutí soudu prvního stupně, bylo zrušeno i jeho rozhodnutí a věc mu byla vrácena k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta druhá o. s. ř.).